

Vi har valt vassveiter som tema

- Vi er fire ungdomar frå Leikanger Ungdomskule som har vore på skoletur der vi fekk lære om vassveitene i Leikanger. Vi hadde med oss Jon Henjum frå HSF.
- Vi har teke for oss vatn i natur og miljø timane og har fått dette føre oss.
- Dette inspirerte oss til å verte med i konkurransen der vi valte temaet vassveiter.

”Veite” turen

- Dette er klasse 10A og klasse 10B som var på denne ekskursjonen.
- Vi brukte 1 skuledag på denne turen og det var utrolig lærerikt

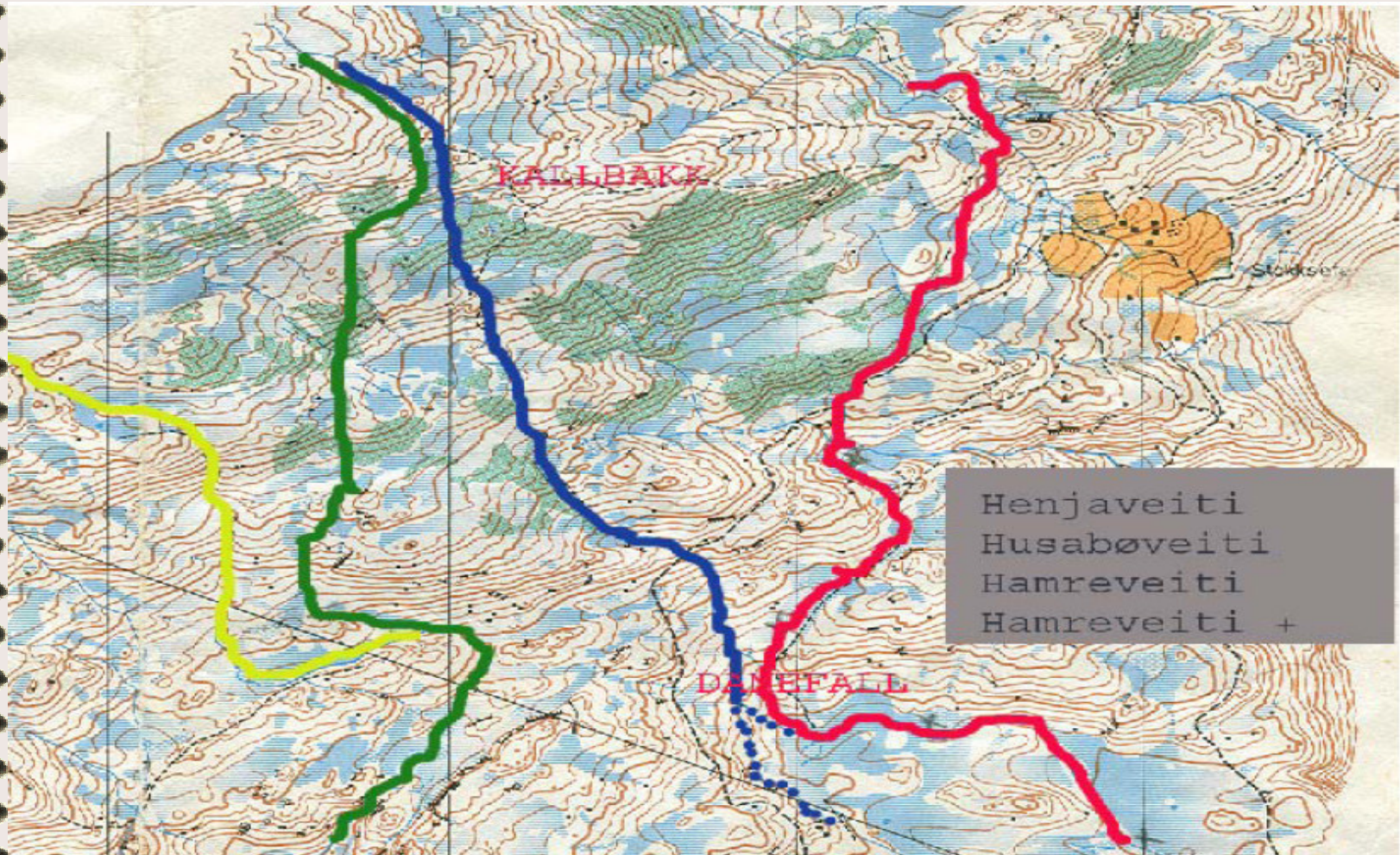
Vassveiter

- Ordet ”veit” har to betydningar.
- Det betyr ”grøft” og det betyr ”smug” eller ”smal gate”.
- Vassveitene vart hovudsaklig brukt til vatning av jordene til bønder.
- Det vart og brukt til gjødsling, vasking av klede, der veitene var breie og djupe vart dei brukt som badebasseng.

Namn på veiter i Leikanger

- Husabøveita
- Hamreveita
- Henjaveita
- Njøsaveita
- Hangseteveita
- Skagaseteveita
- Grindaveita

Kart over veitene i Leikanger.

Husabø veiti

- Husabø veita vart bygd i 1894.
- Husabø veita henter vatnet sitt på 920 m.o.h.
- Husabø veita er 6 kilometer lang.
- Husabø veita vart delvis lagt i trerenne.
- I slalåmbakken ved Kleppa finn vi eit delingspunkt, der vatnet fordeler seg i mange forskjellige elver\bekker, som renn ned til gardsbruk ved Husabø.
- Ved Kallbakk renn Hamre veita og Husabø veita parallelt eit stykke.
- Veita renn ut i Sognefjorden ved Baldersteinen.

Hamre veiti

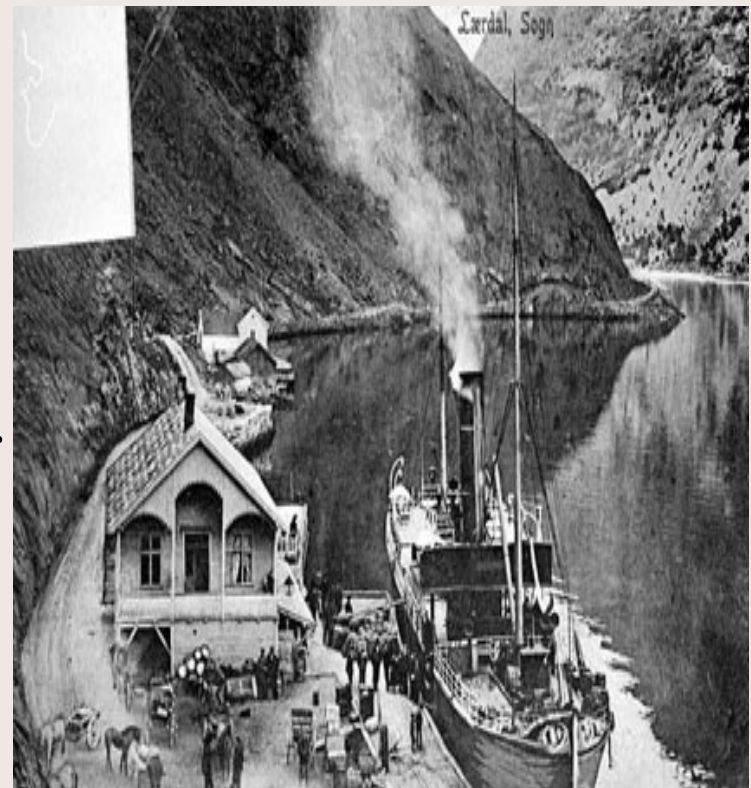
- Hamre veita vart laga cirka 50 år etter Husabø veita.
- Hamre veita for vatnet sitt ifrå Diskohola, som ligg ca 1000 m.o.h.
- Hamre veita går parallelt med Husabø veita ved Kallbakk.
- Hamre veita renn ut i Sognefjorden ved Hamre.

Vatningsveitene

- Indre Sogn er mellom dei mest nedbørsfattige landskap i landet.
- Frå gammal tid har difor jordbruket vore avhengig av kunstig vatning.

Vatningsveiter

- I Lærdal vart det bygd fleire mil med vatningsveiter langs fjellet.
- Som ei takrenne samla dei opp vatnet frå bekkar og elvar som rann ned.
- Med eit fordelingssystem rann vatnet ut på åkrene.

Globalisering

I mange land der det er veldig varm og der det er mykje tørke er vatn ein mangelressurs. Ved å lage veiter kan de føre vatnet der dei vil slik at alle kan få vatn. Det som dei og burde gjere var å lage nokre store basseng som dei kunne ført vatn til når det regna slik at dei kan bruke ein god del av regnet. I Noreg regnar det ofte og det er snø bringer mykje vatn når det smeltar til våren. I land der det er mykje tørke og det regnar mindre blir det sjølsagt mindre vatn til folk på grunn av at det regnar lite og det snør aldri. Så da hadde det vert ein god ide og laga nokon basseng der dei kunne ha ført vatnet til og vidare ut til husstandar, brønner eller lignande plassar der folk kan få reint vatn ifrå.

I framtida kan sivilisasjonen i land der det er lite regn og snø, men mykje tørke legge store rør fra Nord og Sør-polen der dei får friskt reint vatn ifrå. Desse røra kan dei legge under vatn som blir det mest praktiske men det kommer til å koste ein formue og gjennomføre dette prosjektet. Det er ikkje berre i Noreg det har blitt brukt veiter gjennom tidene, det har blitt brukt i mange land rundt om i heile verden. Men akkurat i Afrika er det ikkje så mange. Veiter rundt om i verden er blitt laga av veldig mykje, som for eksempel støypt betong, groper dei har gravd, tre-renner og enkelte plasser har dei til og med laga dei av store blad, men desse veitene er sjølsagt ikkje lange.

Levadas

- Dette bilete er frå Levadas.
- Her var også veiter i bruk.
- Dette viser at vatningsveiter vert brukt globalt.

Globalisering

I mange land der det er veldig varm og der det er mykje tørke er vatn ein mangelressurs. Ved å lage veiter kan de føre vatnet der dei vil slik at alle kan få vatn. Det som dei og burde gjere var å lage nokre store basseng som dei kunne ført vatn til når det regna slik at dei kan bruke ein god del av regnet. I Noreg regnar det ofte og det er snø bringer mykje vatn når det smeltar til våren. I land der det er mykje tørke og det regnar mindre blir det sjølsagt mindre vatn til folk på grunn av at det regnar lite og det snør aldri. Så da hadde det vert ein god ide og laga nokon basseng der dei kunne ha ført vatnet til og vidare ut til husstandar, brønner eller lignande plassar der folk kan få reint vatn ifrå.

I framtida kan sivilisasjonen i land der det er lite regn og snø, men mykje tørke legge store rør fra Nord og Sør-polen der dei får friskt reint vatn ifrå. Desse røra kan dei legge under vatn som blir det mest praktiske men det kommer til å koste ein formue og gjennomføre dette prosjektet. Det er ikkje berre i Noreg det har blitt brukt veiter gjennom tidene, det har blitt brukt i mange land rundt om i heile verden. Men akkurat i Afrika er det ikkje så mange. Veiter rundt om i verden er blitt laga av veldig mykje, som for eksempel støypt betong, groper dei har gravd, tre-renner og enkelte plasser har dei til og med laga dei av store blad, men desse veitene er sjølsagt ikkje lange.

Vatningsveiter

- I småveitene på åkrane vart det nytta såkalla ”avskjær”- ein trekanta spade som stengde for vatnet og styrde det til dei furene ein ynskte.
- Tida for vatning var nøye avtalt mellom bruka, slik at alle fekk sin del av vatnet.
- På Ljøsne i Lærdal kommune var det vatningsveiter i to nivå, tilpassa den høgda som vatnet skulle førast ut til åkrane.
- Vatningsveitene her er tekne vare på og restaurert som eit kulturminne.

Vatningsveiter

- Fleire stader i høgfjellet finn ein merke etter veiter som samla vatn til elvar som rann ned til gardsbruk.
- I Borgund i Lærdal fantes også damanlegg til dette vatningssystemet.
- Vatningsveiter vart frå 1950 talet avløyst av moderne trykkvatningsanlegg.

Vatningsveiter i Leikanger og Gudbrandsdalen

- Her var det særleg på 1700 og 1800 talet bygd store vatningsanlegg med veiter eller kanalar som forsynte gardsbruk med vatn.
- Slike vatningsanlegg var vanlege heilt ut til Leikanger og Vik.

Leikanger

- I Leikanger kom det fart i veitebygginga frå 1855 og utover.
- Der veitene ikkje kunne gå i vanlege grøfter i terrenget, vart det bygd leiemurar og trerenner.
- Til Systrond gjekk det 6 veiter. Mange av dei henta vatn frå høgfjellet.

Utstyr som blei brukt i og til veitene

- En klopp er ei helle som ligg over veiti og virker som ei bru.
- I veitene var det laga ei luke som de stengte igjen, slik at de kunne kontrollere vass fordelinga. Det blei kalla eit slok.
- Den veita som blei stengt sist var Eldegardsveita, den var i bruk til 1960.

Krangel?

- I mange år har folk krangla om Husabø veiti og Hamre veiti.
- Dei krangla om kven som skulle få bruke vatnet.
- Krangelen vara i mange år, men til slutt vart de nokså einige.

Henja veiti

Henja veiti gjennom myr

- Viser korleis dei går gjennom myrområde

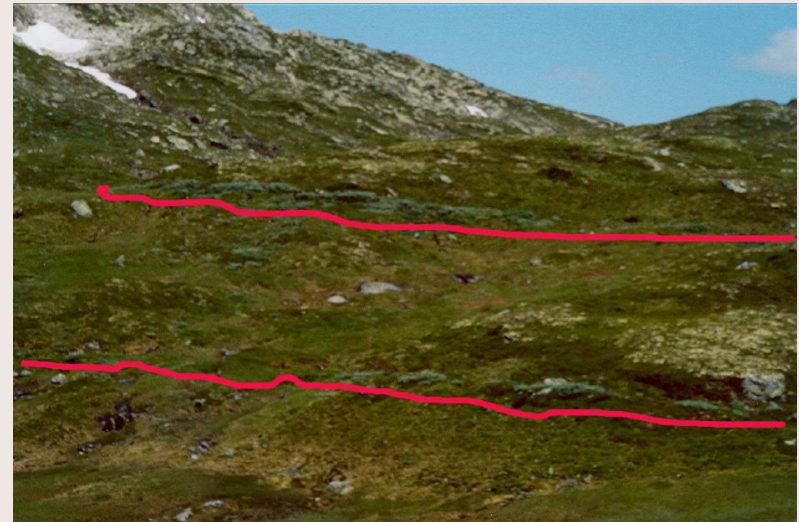

Henja veiti som renn ned fjellsida

Parallelt

- Husabø og Henja veiti går parallelt ved Kallbakk og opp mot "Diskohola"

Parallelt (igjen)

- Her går veitene parallelt igjen

Henja veiti

- Her går Husabø veiti ned langs fjellsida, ikkje så bratt her som tidlegare

Henja veiti

- Dette bilete viser kor flott veitene er laga

Husabø Veiti

Delingspunkt

- Delingspunkt for Henja veiti

”Attegrodd”

- Sidan veitene ikkje har vore i bruk på lenge har dei grodd igjen ganske masse.

Muring

- Mange stader på vegen ned, har veitene blitt murd opp der dei ikkje kunne gå langs bakken.

Klopp

- Dette er ein klopp.
- Det var ei "bru" som gjekk over veita

Kilda vår

- På fjellturen hadde vi med Jon Henjum, som er lærer på HSF, som fortalte oss om vassveitene.

Konklusjon

Det sosiale var at vi var ute på tur.

Det vi lærte var at vassveitene har vore viktige for oss og at vi må ta vare på dei.

Og i mange land er vatn ein manglande ressurs.

Dette vart laga av

- Stein Christian Hellebø Rockland
- Erlend Orrestad Nilsen
- Guri Haugen Aardal